

Additions Found In Some Yemenite Haggadot

The Yemenites include two Midrashim that others do not include:

**בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד בְּהֵמָה. וּבְכָל
אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה:**

יש נוהגים לומר תוספת זו.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וּזְכוֹנָם לְבִרְכָּה. כְּשִׁירַד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם
בְּמִצְרַיִם. יָרְדוּ עִמּוֹ תִּשְׁעַת אֲלָפִים רַבּוֹת. מֵהֶם מְלָאכֵי אֵשׁ.
וּמֵהֶם מְלָאכֵי בָרָד. וּמֵהֶם מְלָאכֵי רֶתֶת. וּמֵהֶם מְלָאכֵי זֶעַע. וּמֵהֶם מְלָאכֵי
חֲלָחָלָה. וּרְתֵת וְחֲלָחָלָה אוֹחֲזוֹת לְמִי שֶׁהוּא רוֹאֶה אוֹתָם. אָמְרוּ לְפָנָיו
רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם. וְהֵלֵא מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד לְמַלְחָמָה שָׂרִיו
וְעַבְדָּיו מְקִיפִים בְּכַבּוֹדוֹ. וְאַתָּה מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים דִּין עָלֵינוּ. שְׂאֲנַחֲנוּ
עֲבָדֶיךָ. וְהֵם בְּנֵי בְרִיתְךָ. גֵּרָד וְנַעֲשֶׂה עִמָּהֶם מַלְחָמָה. אָמַר לָהֶם. אֵין
דַּעֲתִי מִתְקַרְרֶת עַד שְׂאֵרֵךְ אֲנִי בַּעֲצָמִי. אֲנִי בְּכַבּוֹדִי. אֲנִי בְּגִדְלָתִי. אֲנִי
בְּקַדְשִׁתִּי. אֲנִי יְהוָה. אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר:

**בֵּיַד חֲזָקָה וּבְגֵרָע נְטוּיָה וּבְמָרָא גָדֵל, וּבְאַתּוֹת
וּבְמִפְתִּים:**

Translation: Our Sages, may their memory be blessed, related: when G-d descended to inflict the Egyptians in Egypt, thousand of angels descended with Him. Some were angels that consisted of fire. Some were angels that consisted of hail. Some were angels that issued terrible sounds. Some were angels that caused tremors. Some were angels that instilled fear. The angels of tremor and fear would overcome anyone who looked at them. The angels said to G-d: is it not true that when a mortal king goes to war, his loyal subjects surround him? And You are the King of Kings, judge over all living things. We are Your subjects and they are Your creations. We will descend with You and do battle with them. G-d responded: My mind will not be at ease unless I descend on My own; in My glory; demonstrating My greatness; highlighting my distinctiveness. I am G-d; I am He and there is none like Me.

The second Midrash appears in the middle of Dayenu, after the line of: אלו נתן לנו את
ממונם:

בַּיָּמִין שָׁנַתְנָן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם. שְׁנֵאמַר
(שמות יב, לו): "וַיִּשְׁאַלֹּם, וַיִּנְצְלוּ
אֶת־מִצְרַיִם". אִם עֲשָׂאוּהָ כְּמִצּוּדָה
זו שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן. וְאִם עֲשָׂאוּהָ
כְּמִצּוּלָה זו שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָה. לָמָּה
מִחֲבַב הַכָּתוּב אֶת בֵּית הַיָּם יוֹתֵר
מִבֵּית מִצְרַיִם. אֵלָּא מָה שֶׁהָיָה
בְּבָתִּים נְטֹלוּהוּ בְּמִצְרַיִם. וּמָה שֶׁהָיָה
בְּבָתִּי סוּרְאוֹת נְטֹלוּהוּ עַל הַיָּם. וְכֵן
הוּא אוֹמֵר (תהלים סח, יד): "כִּנְפֵי יוֹנָה
נִחְפָּה בַּכֶּסֶף" — זו בֵּית מִצְרַיִם.
וְאַבְרוֹתֶיהָ בִּירְקָק חֲרוֹץ" (שם) — זו
בֵּית הַיָּם. "וְתַרְבִּי וְתִגְדְּלִי" (יחזקאל טז,
ז) — זו בֵּית מִצְרַיִם. "וְתַבְאֵי בַּעֲדֵי
עֲדָיִים" (שם) — זו בֵּית הַיָּם. "תּוֹרֵי
זָהָב נַעֲשֶׂה־לָּךְ" (שיר השירים א, יא) — זו

Translation: How do we know that G-d arranged that the Jewish People would receive the wealth of the Egyptians? It is written (Shemos 12, 36) And the Lord gave the people favor in the eyes of the Egyptians, so that they lent them such things as they required and they carried away the wealth of the Egyptians. This teaches that G-d made it like a snare without corn (This means that they did not have to work hard to receive all the wealth of the Egyptians). So if they were able to take all of the Egyptian wealth before leaving Egypt, why did the Torah report that what they took from the Egyptians at the splitting of the sea was more valuable than what they received before leaving Egypt? What they received while still in Egypt was the wealth that the individual Egyptians possessed at home but what they took at the splitting of the sea was the wealth that the Egyptians had in storage. And thus it is written (Tehillim 68, 14) you shall shine like the wings of a dove covered with silver. Those words represent what was taken from the Egyptians in Egypt. The words: and her pinions with yellow gold; those words represent what was taken from the Egyptians at the Splitting of the Sea. (Yechezkel 16, 7) I have caused you to increase like a plant of the field,

and you grew up and became tall, those words represent what was taken from the Egyptians in Egypt. The words: and you came to possess great ornaments; those words represent what was taken from the Egyptians at the Splitting of the Sea. (Shir Ha'Shirim 1, 11) We will make you ornaments of gold; those words represent what was taken from the Egyptians at the Splitting of the Sea. The words: studded with silver. Those words represent what was taken from the Egyptians in Egypt.

The above excerpt was a reworking of the following Midrash:

מכילתא דרבי ישמעאל בא – מסכתא דפסחא פרשה יג-וינצלו את מצרים מלמד שעבודה
זרה שלהם נתכת ובטלה וחזרה לתחלה ומנין שביזת הים גדולה מבזת מצרים שנא' ותרבי
ותגדלי ותבואי בעדי עדיים. בעדי זו בזת מצרים עדיים זו ביזת הים. ואומר כנפי יונה נחפה
בכסף זו ביזת מצרים ואברותיה בירקרק חרוץ זו בזת הים; תורי זהב נעשה לך זו בזת הים
עם נקודות הכסף זו בזת מצרים.

Translation: And the Lord gave the people favor in the eyes of the Egyptians, this teaches that the idols of the Egyptians melted and their material returned to its original state. And how do we know that what the Jews took from the Egyptians at the splitting of the sea was more valuable than what they received before leaving Egypt? (Yechezkel 16, 7) I have caused you to increase like a plant of the field, and you grew up and became tall. The words: you grew up, represent what was taken from the Egyptians in Egypt; the words: became tall, represent what was taken from the Egyptians at the Splitting of the Sea. And it is written: (Shir Ha'Shirim 1, 11) studded with silver. Those words represent what was taken from the Egyptians in Egypt. The words: we will make you ornaments of gold; represent what was taken from the Egyptians at the Splitting of the Sea. The words: (Tehillim 68, 14) and her pinions with yellow gold. Those words represent what was taken from the Egyptians at the Splitting of the Sea. The words: you shall shine like the wings of a dove covered with silver; those words represent what was taken from the Egyptians in Egypt.

The Addition To קידוש

נוסח תימן¹

ברוך אתה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ מִכָּל עַם. וְרוֹמַמְנוּ מִכָּל-לְשׁוֹן.
בַּחַר בָּנוּ וַיַּגְדֵּלְנוּ, רָצָה בָנוּ וַיַּפְאֲרֵנוּ: תְּרוּמָה הִבְדִּילָנוּ מִכָּל עַם, אֶרֶץ חֲמֹדָה הִנְחִיל אוֹתָנוּ.
קִדְּשׁ אֶת שְׁמוֹ בְּעוֹלָם בְּגִלְלֵי אֲבוֹת שֶׁעָשׂוּ אֶת רְצוֹנוֹ. גְּבוּרוֹת עָשָׂה לְמַעַנְהוּ וְאֵין חֶקֶר
לְנִפְלְאוֹתָיו. עֵדֶת קְדוּשִׁים אוֹתָנוּ קָרָא. כְּרַם חֲמֹדָה וְנִטְעַ שְׁעִשׂוּעִים. וַיִּקְרָא סְגוּלָה לְשִׁמוֹ

1. הגדה של פסח נור קודש, לפי נוסח בלאדי

2. The practice of adding a פיוט to קידוש was not an unusual practice. Adding a פיוט to קידוש is a way to distinguish the קידוש of each holiday. Compare that to our practice of distinguishing the קידוש of every holiday only by reciting the name of the holiday. By adding a פיוט we remind those listening as to the unique aspects of each holiday.

וראשית לקחם מכל גויי הארצות. שהם משולים בצבא מרום. ומכוננים ככובכי רקיע. ויהיו עליונים בקרב תבל ונכבדים על כל האומות.

Translation: G-d chose the Jewish People and nurtured them; favored the Jewish People and glorified them. The gift G-d gave the Jewish People distinguishes the Jewish People from all nations. A lovely land was bequeathed to us. He sanctified His name in this world through the Jewish People in the merit of the forefathers who did His bidding. Mighty acts He performed for His followers and there is no limit to His wonders. He called us a distinct community; a lovely vineyard and a planting of play things. He called the Jewish People a talisman for His name and very early, He took them to be His nation out of all the other nations. Those who are compared to the heavenly armies and the stars in the sky. They were elevated within the world and cherished above all other nations.

זיו פניהם כזיו השמש ומראה דמותם כמלאכי שרת. להם יראו מלכים וקמו שרים וישתחוו. למען ה' צב-אות אשר נאמן. קדוש ישראל אשר בם בחר. כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'. ויקדשנו קדושת עולם ושמו הגדול עלינו קרא. אותנו קרא עדה לשמו.

Translation: The radiance of their faces shines like the light of the sun and the appearance of their faces are like the faces of the ministering angels. Kings fear them and officials rise and bow down to them because of their relationship with G-d who is loyal to them. All who see them can immediately discern that they are the children of those who were blessed by G-d. He sanctified the Jewish People with an eternal sanctity and His great name was made a part of our name. The Jewish People He named a community in His name.

סגולה ונחלה מימות עולם. ויקרבנו לפני הר סיני ויגישנו לפני חורב. ויורישנו דברי חיים כתובים באצבע הדרו. ויעש לנו ה' אלוקינו נסים וגבורות³ ויגאלינו מיד אויב. ויתן לנו ה' אלקינו משפטים ישרים ותורות אמת חוקים ומצות טובים.

Translation: He made us His lucky charm and His legacy from the beginning. He brought us to Mount Sinai and had us approach that mountain. He bequeathed to us words that produce life written with His illustrious finger. And G-d performed for us great miracles and mighty acts and rescued us from our enemy. And G-d gave us fair laws and true Torahs, obligations and good Mitzvot.

ותתן לנו ה' אלקינו (בשבת אומר: שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון (לשבת: את יום המנוח הזה) את יום טוב מקרא קדש הזה. את יום חג המצות הזה. זמן חרותינו. באהבה זכר ליציאת מצרים.

ויבחר בו ביום הזה מכל הימים וירצה בו ויקדשהו מכל הזמנים. להיות מהללים בו על פלא מעשיו. להיות מזכירים אותו בכל שנה ושנה. להודיע כי בו הוציא ה' את עבדיו ממצרים מכור הברזל אותנו מלט. להודיע כי בו עשה ה' נקמות באויביהם. ובו שקע צריהם בים.

3. Notice that רב נטראני adopts the language of נסים וגבורות which includes language that רב נטראני found to be objectionable.

Translation: He chose this day of all days and found favor in this day and distinguished it from the other holidays. So that we can praise G-d for the wonder of His acts. To commemorate those acts year to year ; to acknowledge that it was at that time that G-d rescued His subjects from Egypt; from the iron prison He saved us. To acknowledge that it was at that time that G-d took revenge against our enemies and then took care of our needs during the Splitting of the Sea.

להודיע כי בו קבלו עליהם עול מלכותו ברצון ועבדוהו בלבב שלם. להודיע כי בו עשה ה' נסים וגבורות לאוהביו, ונפלאות רבות לבני יידינו. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים. ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו. ברוך אתה ה' מקדש (לשבת: השבת) וישראל והזמנים.

Translation: To acknowledge that at that time we willingly accepted G-d's governance over us and we began to serve Him with a full heart. To acknowledge that at that time, G-d performed great miracles and mighty acts for those He loves and great wonders for the children of those closest to Him.

גאל ישראל Of ברכה The Addition To The

ברוך אתה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֵלנוּ וְגָאֵל אֶת־אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעֵנוּ לַלֵּילָה הַזֶּה, לֵאכֹל־בוּ מִצֵּה וּמִרְרִים:
אתה גאלת אבותינו ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה. בהיות אבותינו בתוך ארץ מצרים היו מעונים ומשועבדים תחת יד פרעה מלך מצרים. גם שם פרו ורבו כעפר הארץ וכארזי הלבנון גבעו בקומה. דבר פרעה למחות את שמם ולאבד זכרם מקרב תבל. הוא ועמו בעצה אחת היו ויתחכמו סוד על זרע ישראל. וימררו את חיהם בפרך ובתשניק גדול קצרה רוחם.

Translation: You rescued our forefathers from Egypt with a strong hand and an extended arm. While our forefathers were in Egypt they were oppressed and enslaved under the control of Pharaoh King of Egypt. Yet, they continued to give birth and multiplied like the dust of the earth and grew tall like the cedars of Lebanon. Pharaoh planned to eliminate their existence and to erase any trace of their having existed. He and his people were in complete agreement and planned the elimination of the Jewish People. They embittered the lives of the Jews by forcing them to perform hard labor which would dispirit them.

זרע ישורון אנחה לבשו. כי יד אויב גברה עליהם. חי וקים שמע בקולם מלך מלכי המלכים האזין להם. טוב וישר מהם גדל משה ידיד בחזון השלח. יחד הראם באותות ש-די ובמיני נגעים שנשפטו בני חם. כל בכוריהם לטבח מסר וראשית בטנם לדבר גדול הסגיר. לכן נפלה צעקה גדולה במצרים בכי ומספר בכל חוצתיה.

Translation: The children of Yaakov suffered anguish because the enemy had control over them. G-d, who is everlasting, heard their voices, King of all kings paid attention to their condition. Moshe Rabbeinu, the most upright among them, led the call to freedom. He showed them through the invocation of G-d's name and through signs that their oppressors would be punished with all kinds of afflictions. Their first borns would be

slaughtered and their first offspring eliminated. As a result, a great crying was heard throughout Egypt; mourning in all precincts.

מעבדות לחרות יצאו ידים ואין כושל במספר שבטים. ניהגם בטובו צור עולמים והגיעם לים סוף ברחמים רבים. סגר הים בהמון גליו ושונא רודף בהמון חילו. עיניהם נשאו למרום לבקש רחמים מאביר יעקב. פיהם פחו גאולי ה' לשבח למלכם לרוב נפלאותיו.

Translation: From slavery to freedom they transitioned and all the tribes successfully exited. G-d guided them in His goodness and brought them to the Red Sea with great compassion. After the Jews passed through the sea on dry land, G-d closed the pathway with great waves which overtook the enemy who was chasing them with its full army. The Jews looked to heaven to ask compassion from their noble forefather, Yaakov. Their mouths sang words of praise to G-d, their rescuer, to their King in gratitude for the great miracles He had performed.

צלל רכבו באויבי עמו והשליך שונאיהם לתוך מי מצולה. קרע ה' את מי ים סוף לקים שבועה שנשבע לאברהם אבינו. ראו ידידים בפגרי שונאיהם שהם מוטלים על שפת הים. שירה וזמרה ודברי הלל אמר משה לפני קונהו. תהלה ותפארת ודברי תשבחות אמרו פרוים לפני גואלם.

Translation: The chariots of the enemy were caused to sink and G-d threw the enemy into the deep waters. G-d split the sea in fulfillment of the oath that He had made to Avrohom, our forefather. See, brothers, how the dead bodies of our enemies are floating on the sea. Song and words of praise and acknowledgement were issued by Moshe in gratitude to G-d. Words of glorification, and words of praise were issued by those rescued before their Rescuer.

כן ה' אלקינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים, הבאים לקראתנו לשלום. שמחים בבנין עירך, וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים שיגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאולתנו, ועל פדות נפשנו: ברוך אתה י-י גואל ישראל⁴:

4. The 'גואל ישראל' is unique in ending the ברכה with גואל ישראל instead of גאל ישראל. The difference in wording can be traced to two sources:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קמז עמוד ב – וחותם בגאולה. רבי טרפון אומר: אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה חותם. רבי עקיבא אומר: כן ה' א-להינו וא-להי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם (מן הפסחים ומן הזבחים) + מסורת הש"ס: [מן הזבחים ומן הפסחים] כו', עד ברוך אתה ה' גאל ישראל.

רשב"ם – וחותם בגאולה – מסיים את ההגדה בברכת גאולה . . . ולקמן פליג בה רבי טרפון ורבי עקיבא בההיא ברכה דלרבי טרפון פותח בברוך ואינו חותם בברוך מדי דהוה אברכת פירות וברכות המצות דכולה הודאה היא ולרבי עקיבא חותם בה נמי בברוך לפי שמוסיף בה דברי ריבוי ובקשה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז עמוד ב – וחותם בגאולה. אמר רבא: קריאת שמע והלל – גאל ישראל, דצלותא – גואל ישראל. מאי טעמא – דרחמי ניהו. אמר רבי זירא: דקידושא – אשר קדשנו במצותיו וצונו, דצלותא – קדשנו במצותיך. מאי טעמא – דרחמי ניהו.

רשב"ם – והלל של ערבי פסחים שחותם גאל ישראל כרבי עקיבא מתניתין שמספר ומשבח על גאולת ישראל שעברה. דצלותא גואל ישראל – שאנו מתפללינו על העתיד.

רבי עקיבא and רבי טרפון seems to be making a compromise between the positions of רבי עקיבא and רבי טרפון. They agree with רבי עקיבא that the חתימה needs a חתימה but they disagree that the חתימה should be גואל ישראל because just before the חתימה the theme of the ברכה is the future. According to the רשב"ם when the prayer concerns the future, the חתימה must be גואל ישראל.